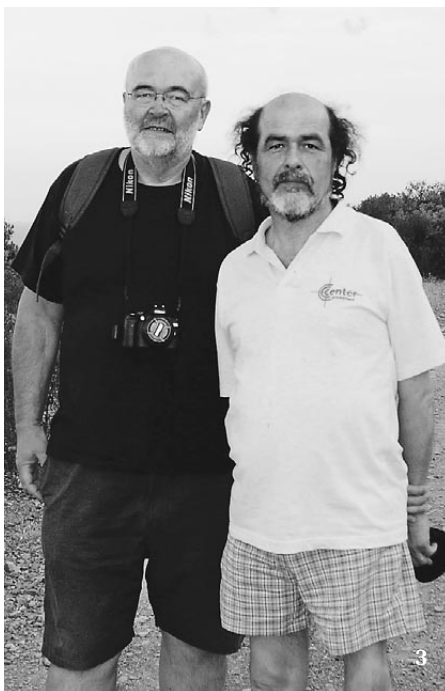


sech je skutečně úctyhodná (celkem jde o několik set citací). Podílel se i na publikování řady knižních monografií; nejvýznamnější je zřejmě jeho spoluúčast na práci Gravettienští lidé z Předmostí u Přerova (Academia 2008). Byl také dobrým znalcem díla zakladatele české antropologie prof. Jindřicha Matiegky. Nezanedbatelná byla i jeho popularizační aktivita a v posledních letech rovněž účast v redakční radě Živy, pro kterou napsal řadu článků. Vybíral si zajímavá a obecně významná témata, naposledy např. oblákání v pravěku (Živa 2025, 1: 6–8 a 2: 53–56).

Nedílnou součástí jeho potřeby spolupracovat s druhými byla pomoc mladým kolegům, včetně českých antropologů, kteří se dostali na stáž do Francie, a dále především studentům. Zpočátku se věnoval více doktorandským studentům a připravil mnohé na vědeckou kariéru, ale postupně vedl řadu diplomových prací a byla za ním i široká nabídka výukových přednášek. Prezence si vždy pečlivě připravoval a doplňoval je aktuální obrazovou dokumentací. Zkrátka byl dobrý pedagog.



Neodpustím si soukromou poznámku na závěr. Naše životy jak ve smyslu antropologie, tak ve smyslu užívání života v mládí a prožívání radostí a starostí v osobním životě se prolínaly 50 let. Vzpomínka na něj je vtištěna do mého chování a do myslí a vzpomínek všech členů naší rodiny a dalších jeho přátel a zvláště do nové rodiny vlastní, v níž zakotvil později, než by si přál, ale za to intenzivněji a s pocity pohody a štěstí. Vždy se rád vracel do Čech a žil českou antropologií, ale současně se hlásil k francouzskému prostředí, francouzským kolegům a francouzskému gurmánství. Své známé a blízké rád provázel po různorodých regionech Francie. Nejraději vzpomínám na cestu do Pyrenejí, ale i na putování po dolmenech a menhirech v Bretani a na návštěvu oblasti Dordogne se slavnými nalezišti našich předků včetně jeskynních maleb ve Font-de-Gaume.

Odchodem Jaroslava Brůžky přichází biologická antropologie o vědeckou osobnost, která překračovala evropský region a na kterou bude vzpomínat celá řada přátel a blízkých u nás a ve Francii.

Ze vzpomínek francouzských kolegů a studentů na Jaroslava Brůžku

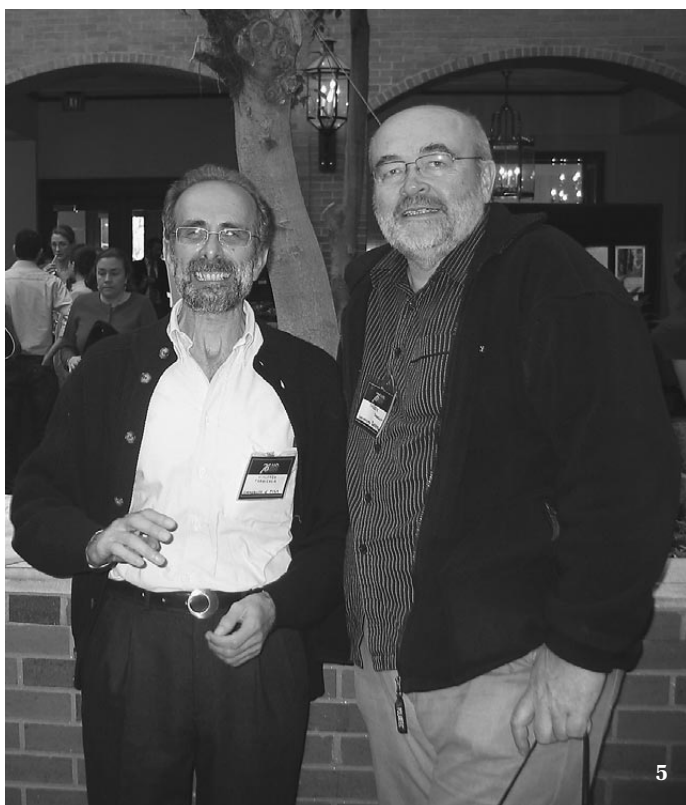
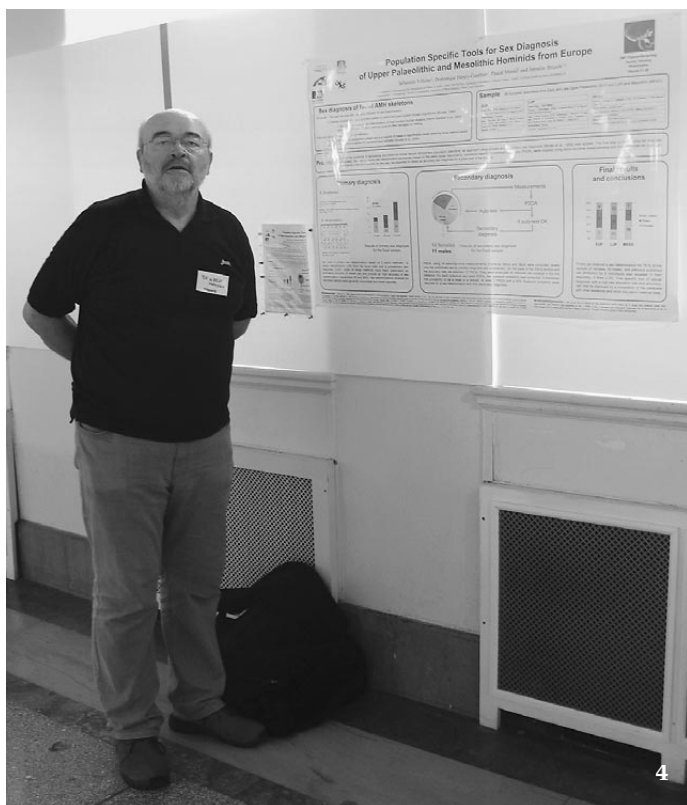
● **Bruno Maureille** – paleoantropolog a specialista na evoluci člověka, ředitel oddělení archeologických věd na Univerzitě v Bordeaux a francouzského Národního centra pro vědecký výzkum (CNRS) „Měl jsem to potěšení poznat se s Jaroslavem poprvé na vědeckém setkání ve městě Saintes v Charente. Bylo to v r. 1991, tedy

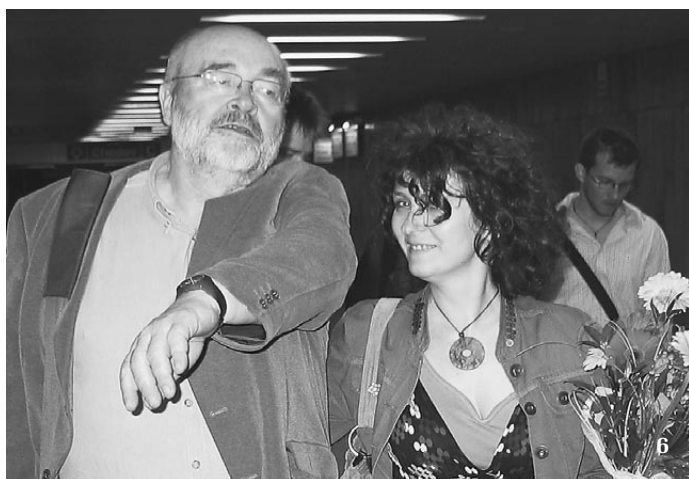
před 34 lety. Pamatuji si to velmi dobře – seděli jsme u stolu naproti sobě, a dlouho jsme si povídali. Byl to začátek našeho přátelství, sdílení mnoha výjimečných chvil, často v doprovodu ústřic a dobrého bílého vína, i několika málo těžších okamžiků.

Jaroslav byl příkladem vědecké excelence. Jeho výzkum v oblasti určování pohlaví

a metodologické nástroje, které vytvořil, jsou známé a využívané po celém světě. V našem oboru je to naprosto výjimečné.

Byl také vzorem odvahy – každoročně o něm vyprávím studentům magisterského programu antropologie v Bordeaux při výuce dějin antropologie. Během své vědecké dráhy obhájil dvě doktorské práce a dvě habilitace. Nikdo jiný, koho znám, to nedokázal – a antropologie z toho měla obrovský užitek. Jeho odvaha mě mnohokrát inspirovala, když jsem sám přebíral odpovědnost. Mé vlastní potíže se pak zdály ve srovnání s těmi jeho jako drobnosti. Jaroslav byl zkrátka vzorem – i pokud jde o upřímnost a věrnost. Přátelství pro něj stálo nade vším. Laboratoř v Bordeaux





už nikdy nebude stejná. Ani má vědecká cesta, na jejímž formování se výrazně podílel. Navždy zůstane v mém srdci.“

Další blízcí spolupracovníci vzpomínají

● Véronique Juzot, bývalá studentka magisterského studia v Bordeaux: „Jaroslav vstoupil do mého života skrze antropologii. Brzy mě ohromila jeho vědecká preciznost, obrovská erudice a způsob, jakým neustále zpochybňoval zavedené pravdy, aby posunul poznání dál. Později jsme se stali přáteli. Objevila jsem člověka za vědcem – neuvěřitelně odvážného, vytrvalého, ale zároveň hluboce laskavého a nesmírně štědrého. Naplno se věnoval každému svému studentovi – dohlížel na kvalitu jejich výzkumu a staral se i o jejich budoucnost.“

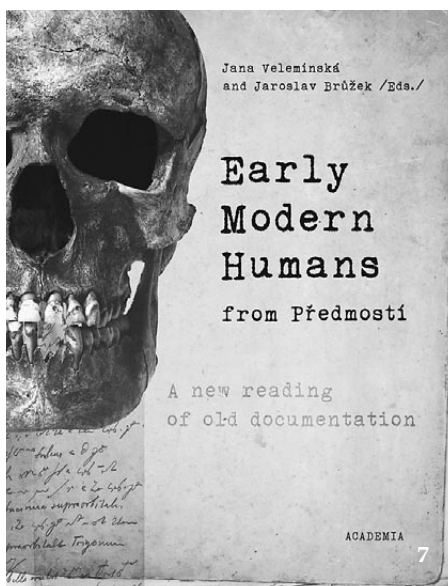
● Pascal Murail, bývalý kolega a přítel: „S odchodem Yara odchází i určitá podoba biologické antropologie – způsob, jak sdílet vědění, obohacovat druhé i nechat se obohatit jimi, v tom nejlepší smyslu slova. Jeho touha sdílet a objevovat byla bez hranic.“

● Bernard Vandermeersch, zakladatel antropologické laboratoře v Bordeaux: „Jaroslav bude chybět antropologii i všem, kdo ho znali. Pamatuji si jeho hlas a přízvuk, kterého se nechtěl vzdát, jeho neuvěřitelné historky i pracovnu, ve které se vyznal jen on. Vzpomínám i na jeho temperament a netrpělivost, které mezi námi občas jiskřily.“

● Dominique Castex – bioarcheoložka, ředitelka francouzského Národního centra pro vědecký výzkum (CNRS)

„Ráda bych zavzpomínala na přítele, kterého jsem měla po boku více než 30 let. Jeho život byl bohatý a naplněný – měl v sobě tolik touhy, nadšení, energie... a spontánnosti, kterou tolik dospělých dávno ztratilo. Jeho vášnivá a nesmírně zvědavá povaha ho přivedla k setkání s mnoha kolegy, z nichž se často stávali přátelé. Pracoval po celém světě – v různých laboratořích i na archeologických nalezištích různých období – na Markézách, v Mongolsku nebo v Itálii, abych zmínila jen některá. Díky spojení výzkumu a cestování jsme společně poznali několik zemí. Pro mě – a pro mnohé další – byl Jaroslav neobyčejně štědrý. Právě díky němu jsem s úžasem objevila kus historie jeho vlasti, setkala se s mnoha výjimečnými lidmi – antropology, historiky, archeology, a navázala přátelství s lidmi stejně velkorysími, jako byl on.“

Muselo uběhnout několik let a jeho vousy musely zbělet, než se usadil po boku



své milované rodiny – a těšil se z každého okamžiku s ní.

Jaroslav nezanechal nikoho lhotejným a všichni budeme jeho ztrátou navždy zasaženi. Francouzská herečka Sarah Bernhardtová kdysi řekla: Život je krátký, i proto, kdo žije dlouho. Musíme žít pro těch několik, kteří vás znají, váží si vás, soudí vás – a odpouštějí. A pro které chováme něhu a shovívavost.

6 a 7 S Janou Velemínskou z katedry antropologie a genetiky člověka Přírodovědecké fakulty UK v Praze po křtu společné monografie *Early Modern Humans from Předmostí* (obr. 6) a titulní strana knihy (7) – v češtině *Gravettienští lidé z Předmostí u Přerova* (Academia 2008)

8 Bruno Maureille a Dominique Castex, kolegové z pracoviště na Univerzitě v Bordeaux I. S oběma J. Brůžek spolupracoval na řadě výzkumných témat, s Dominique se podílel např. na výzkumu výživy a mobility minulých populací Evropy během morových epidemií, s Brunem např. na výzkumu neandertálců a anatomicky moderního člověka z lokality Regourdou (Francie) a Zlatý kůň (ČR). Foto z archivu J. Velemínské (obr. 6 a 8)

9 „Velký“ antropolog na cestách po Francii (Langedoc 2005).

Snímky z archivu V. Blažka, pokud není uvedeno jinak

Přesně to jsem s Jaroslavem sdílela. Jsem nesmírně hrdá na naše přátelství. Díky všem těm společným vzpomínkám vím, že mě občas navštíví – alespoň v myšlenkách...

Přeložila Rebeka Rmoutilová

S trvalou vzpomínkou na velmi milá osobní setkání a spolupráci při utváření nejen antropologického obsahu našeho časopisu se připojuje redakční rada a redakce Živý.

